

раховувалися, тому відсутність такого комплексного підходу обумовило неефективне управління реалізацією даного проєкта.

Таблиця 1

Оценочные показатели эффективности реализации проекта оснащения оздоровительного центра ООО «Отель «Бристоль»

Наименование показателя	Значение
Инвестиционные затраты, тыс. грн.	808,0
Усредненный годовой дисконтированный чистый денежный поток, тыс. грн.	122,9
Чистый дисконтированный доход, тыс. грн.	52,1
Дисконтированный период окупаемости, лет	6,58
Коэффициент эффективности	0,15

В инвестиционной деятельности гостиниц, с одной стороны, следует делать акцент на повышение качества предоставляемых услуг, а, с другой стороны, обеспечивать модернизацию гостиничного комплекса и, прежде всего, значительно обновлять инфраструктуру. Это объективно обуславливает необходимость при определении эффективности бизнес-планирования инвестиционных проектов использовать комплекс оценочных показателей рыночного типа, как важного элемента совершенствования системы управления инвестиционной деятельностью предприятий гостиничного хозяйства.

Литература

1. Райзенберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзенберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 512 с.
2. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. - М.: Финансы и статистика, 2006. – 768 с.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учеб. курс / И.А. Бланк. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.

330.142.2

*Кучер В.А., д.е.н., професор, Лисенко І.В.,
Донецький національний технічний університет*

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК МЕТОД ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ВУГЛЕДОБУВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Останні роки характеризуються зростаючою роллю вугілля як у світі, так і в Україні. На думку європейських експертів, світовий ринок електроенергетики знаходиться на порозі переходу з газу на вугілля, як найкращого для електростанцій виду палива. З цього виходить, що постійне підвищення ролі вугілля у світовій енергетиці – стабільна тенденція, яка знижує залежність й уразливість національної економіки від постійного та досить значного зростання цін на нафту та газ.

На сучасному етапі, коли перед підприємствами постають такі проблеми, як виживання у конкурентній боротьбі та забезпечення платоспроможності, підвищується роль управління діяльністю підприємств у прийнятті оптимальних рішень, в основі яких зосереджена інформація про техніко-економічний стан підприємства. Основна проблема полягає в низькій конкурентоспроможності української вугільної продукції, що передусім пов'язано з високими витратами на її виробництво. Таке становище пояснюється тим, що на підприємствах не приділяється увага управлінню витратами. Підвищити конкурентоспроможність вітчизняної економіки можливо за рахунок розвитку вугільної галузі й пошуку шляхів вирішення цілого ряду проблем, які стоять перед нею. Однією з вагомих у вугільній галузі є висока собівартість вугільної продукції [1].

У даному контексті присвячено багато наукових розробок зарубіжних науковців: Е. Аткинсон, Р. Каплан, Д. Дойл, К. Друрі, Ч. Хорнгрен, Дж. Фосгер, Ш. Датар, та інших. Але через суттєві диференціації в економіках нашої та Західних країн рекомендації цих авторів не можливо повністю упровадити на вітчизняних підприємствах. Дослідження із теми управління витратами на вітчизняних підприємствах проводили такі науковці як Бланк І.А., Гриньов А.В., Железняк О.В., Орлов О.О., Партін Г.О., Садовников О.О. та ін. Але в багатьох випадках вони мають лише теоретичну складову.

На сьогоднішній день ринкова економіка вимагає швидкого та своєчасного управління витратами. З'ясовано, що спостерігається тенденція зростання як оптової ціни однієї тони вугілля, так і витрат на її видобуток [2]. Аналізуючи опубліковані праці та існуючу практику формування

собівартості продукції, можна стверджувати, що в них недостатньо простежуються специфічні моменти, обумовлені галузевими особливостями функціонування вугільних підприємств як об'єкта дослідження.

Метою статті є дослідження системи управління витратами на вугледобувних підприємствах і пошук резервів зниження собівартості їх продукції.

Розглянемо дані про собівартість за даними Мінвуглепрому України у табл. 1.

Таблиця 1

Середня собівартість та середня ціна готової вугільної продукції (за даними Міністерства вугільної промисловості України)

Показник	Роки									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Собівартість 1 т вугілля, грн.	109,85	135,93	147,62	156,98	188,37	272,53	244,71	293,5	453,88	442,03
Середня ціна 1 т вугілля, грн.	103,62	194,08	193,39	202,13	232,9	219,1	329,15	432	605,84	723,39

Динаміка собівартості і середньої ціни 1 т вугільної продукції з відповідними експоненціальними трендами наведені на рис. 1.

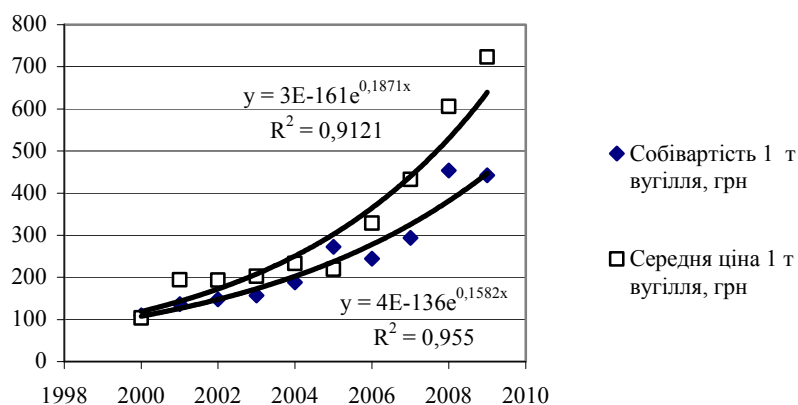

Рис. 1. Динаміка собівартості і середньої ціни 1 т вугільної продукції у 2000 – 2009 роках згідно Міністерства вугільної промисловості України

Наведені дані свідчать про те, що за останні 5 років собівартість вугільної продукції зростає значно швидше, ніж середня ціна на вугільну продукцію. Тому завданням кожного вугледобувного підприємства є розрахувати таку собівартість, яка б забезпечила певний прибуток або підвищила б ціну на продукцію. Великий рівень собівартості видобутку 1 т готової вугільної продукції на більшості вугледобувних підприємств потребує мобілізації резервів для зниження витрат із застосуванням важелів системного управління витратами.

З цією метою необхідно розробити рекомендації, які мають урахувати структурні зміни у вугільній промисловості, що відбуваються внаслідок трансформації системи управління та форм власності. Управління витратами відбувається у спрямованому регулюванні процесу виробництва та реалізації продукції з метою максимального збільшення прибутку. Саме спрямованість управління витратами на збільшення прибутку — принципова відзнака аналізу собівартості як інструменту покращення економічної діяльності підприємств у сучасних умовах. Зниження собівартості як важливий фактор підвищення прибутковості продукції є одним з центральних в управлінні витратами.

На собівартість видобутку вугілля впливають такі найважливіші чинники, як обґрунтування і вибір найбільш ефективних способів відтворення основних засобів, оптимальної амортизаційної політики, раціональних режимів праці і відпочинку трудящих, досягнення максимального ресурсозберігання, підвищення рівня механізації праці на основі НТП. На важливість цих чинників указує характер і ступінь їх впливу на даний показник.

Знизити собівартість можна шляхом: удосконалення засобів праці (упровадження прогресивної техніки, підвищення частки удосконаленого устаткування), предметів праці (застосування прогресивних видів сировини, матеріалів, енергоносіїв); раціонального використання сировини, матеріалів; механізації й автоматизації виробничих процесів [3].

Невиконання завдань з повторного використання матеріальних ресурсів приводить до втрати дефіцитних матеріалів, до підвищення собівартості видобутку вугілля, оскільки відпрацьовані і знов відновлені вироби і матеріали в 2-3 рази дешевше нових. Вплив повторного використання матеріальних цінностей на собівартість видобутку вугілля приведене на рис. 2.

Рис. 2. Вплив повторного використання матеріальних цінностей на собівартість видобутку вугілля

При поліпшенні використання основних фондів зниження собівартості вугілля відбувається в результаті підвищення надійності і довговічності устаткування; вдосконалення системи планово-запобіжного ремонту; централізації і впровадження індустріальних методів ремонту, змісту і експлуатації основних фондів.

Чим більше техніки знаходиться в ремонті, монтажі, демонтажі і резерві, і чим вона не надійніша, тим більше необхідно мати лав, як діючих, так і резервних, для підтримки планованого об'єму видобутку вугілля. Це у свою чергу приводить до збільшення протяжності гірських виробіток і, відповідно, залучення додаткового штату допоміжних робочих з ремонту і підтримки гірських виробіток, що також негативно позначається на собівартості видобутку вугілля.

Зниження собівартості може відбутися при створенні автоматизованих систем управління, використанні комп'ютеризованих систем, вдосконаленні і модернізації існуючої техніки і технології [4]. Воно може відбутися в результаті зміни в організації виробництва, формах і методах праці при розвитку спеціалізації виробництва; вдосконалення управління виробництвом і скорочення витрат на нього; поліпшення використання основних фондів; поліпшення матеріально-технічного постачання; скорочення транспортних витрат; інших чинників, що підвищують рівень організації виробництва.

Встановлено, що від рівня витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного промислового підприємства. Управління витратами підприємств в сучасних економічних умовах є невід'ємною частиною загального стратегічного управління підприємством, що спрямоване на підвищення ефективності діяльності [5].

Концептуальні положення управління витратами – це навчання про систему базисних принципів, методів, методик, способів і засобів їх реалізації в організації й побудові науково-практичної діяльності підприємства. Методологія управління витратами — це алгоритм пошуку мети, набір прийомів, методів, засобів, способів, принципів досягнення мети функціонування підприємства - максимізації прибутку при оптимальній величині витрат.

До структури методології управління витратами вугледобувного підприємства відносяться: основа методології, характеристика діяльності, логічна структура діяльності, часова структура діяльності, технологія виконання робіт і вирішення завдань. Така структура притаманна всім промисловим підприємствам незалежно від галузевої приналежності. Що стосується структурних елементів, то вони можуть відрізнятися залежно від особливостей технологічного процесу, організаційних форм управління та інших факторів [6].

Вибір технологічних рішень і технічних засобів у гірничій справі завжди обмежений особливостями конкретних родовищ і, саме ці особливості, у першу чергу, визначають досяжний рівень техніко-економічних показників виробництва. На вугледобувному підприємстві виробництво характеризується такою основною властивістю: використовуючи вхідні ресурси видає один вид кінцевої продукції. Можна сказати, що на вході виробництво споживає допоміжні ресурси, а на виході видає готову продукцію. Склад витрат, які включаються в собівартість продукції (послуг),

може дещо змінюватися з різних практичних міркувань. Але загальною тенденцією таких змін має бути якомога повніше відображення в собівартості дійсних витрат на виробництво продукції. Ці міркування стосуються собівартості продукції за умов повного калькулювання витрат. Таке уточнення (пояснення) необхідне з огляду на те, що на практиці частіше трапляється калькулювання одиниці продукції за неповними витратами.

Завдяки збільшенню частки непрямих витрат у собівартості продукції виникла необхідність використання нових баз і методів розподілу таких витрат, які б відрізнялись від традиційних методів.

Традиційна та функціональна системи управління витратами засновані на здійсненні двох етапів розподілу витрат. На першому етапі кошти розподіляються між центрами витрат, а на другому — нараховуються на продукти через центри витрат з використанням відповідних ставок непрямих витрат. Так, за традиційною системою на першому етапі витрати розподіляються між цехами, дільницями, а за функціональною системою — між функціями. На другому етапі обох систем витрати нараховуються на види продукції через центри витрат [7].

Функціональне управління витратами як один з напрямків удосконалення управління підприємством передбачає, що видобуток вугільної продукції здійснюється в ході виробничих функцій (операцій, процесів), які споживають певні ресурси. За допомогою цього методу визначаються витрати на кожну функцію (очисні роботи та утримання шахтних механізмів, наладка обладнання, технічний контроль, переробка вугілля на фабриках тощо), чинники витрат (носії, драйвери) (рис. 3).

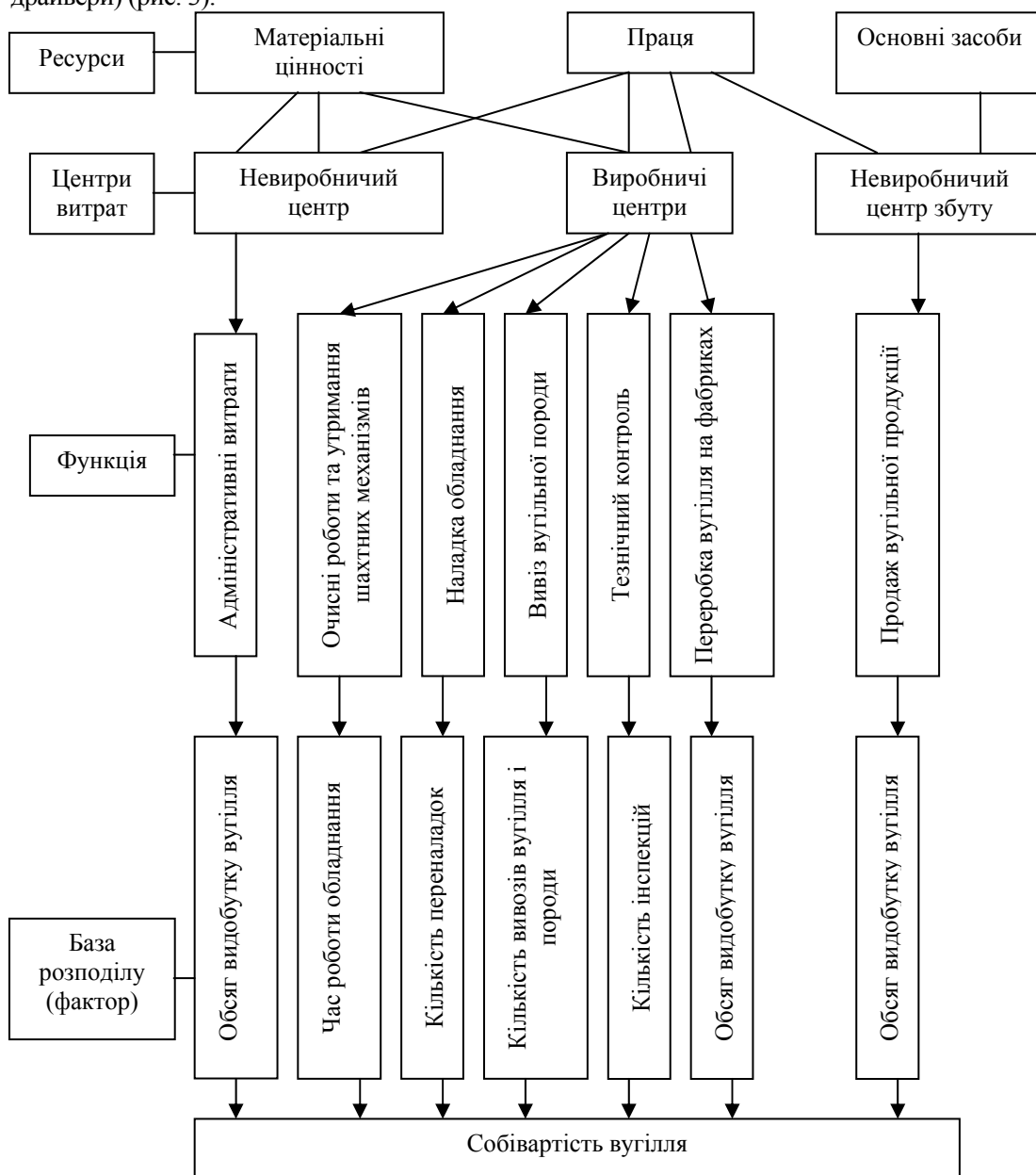

Рис. 3. Механізм функціонування управління витратами на підприємствах вугільної галузі

Традиційний варіант калькулювання не дозволяє виявити неефективні функції, що пов'язано з іншою структурою витрат при формуванні собівартості вугільної продукції. Застосування функціонального методу управління витратами дає можливість для визначення неефективних функцій [7]. Так, аналіз функцій окремих виробничих дільниць вугільного підприємства виокремлює неефективні функції: очисні роботи та утримання шахтних механізмів, наладка обладнання і вивіз вугілля і породи, які пов'язані з великими витратами на їх реалізацію і які зменшують результативність діяльності виробничих дільниць.

1. На вугледобувних підприємствах України спостерігається тенденція зростання витрат на видобуток вугілля, збитковість за останні роки збільшилася;

2. Великий рівень собівартості видобутку 1 т готової вугільної продукції на більшості вугледобувних підприємств потребує мобілізації резервів для зниження витрат із застосуванням важелів системного управління витратами;

3. Знизити собівартість можна шляхом: удосконалення засобів праці, предметів праці, раціонального використання сировини, матеріалів, а також механізації й автоматизації виробничих процесів;

4. Обґрунтовано використання управління витратами як спосіб зниження собівартості продукції вугледобувних підприємств.

Література

1. Гришко Н.В. Управління витратами як інструмент оздоровлення стану вугледобувних підприємств / Н.В. Гришко // Економіст. – 2009. – № 12. – С. 44-47.

2. Гришко Н. Формування собівартості продукції на підприємствах вугільної промисловості / Н. Гришко, М. Куденко // Економічний аналіз. – Випуск 3, - 2008. – С. 90-92.

3. Садовников А.А. Экономический анализ резервов снижения себестоимости промышленной продукции на предприятии / А.А. Садовников // Машиностроитель. - 2007. – № 12. -С.4-7.

4. Звенячкина В.Ю. Основные направления снижения себестоимости добычи угля в рыночных условиях / В.Ю. Звенячкина // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. Вип.76. – Донецьк: ДонНТУ, 2004. – 238 с.

5. Фроленко Р.В. Интегрированная система стратегического управления затратами промышленных предприятий / Р.В. Фроленко // Інноваційна економіка. – 2010. – №1. – С. 22-26.

6. Гришко Н.В. Методологія управління конкурентоспроможними витратами вугледобувних підприємств / Н.В. Гришко // Економіка промисловості. – 2009. - №5. – С. 138-142.

7. Гришко Н.В. Управління витратами вугледобувного підприємства: функціональний аспект / Н.В. Гришко // Економіст. – 2007. - №5. – С. 34-37.

658.001.76:621

*Сімченко Н.О., д.е.н., доцент, Мохонько Г.А., к.е.н.,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасних економічних умовах на діяльність підприємств впливають фактори ринкового середовища, що значною мірою визначають поведінку суб'єктів господарювання на ринку та суттєво позначаються на ефективності їх діяльності. Несприятливі фактори можуть загрожувати економічній безпеці підприємства, створювати кризову ситуацію, яка порушує його позиції в ринковому середовищі. Фактори ринкового середовища впливають на діяльність підприємства, характеризуються високою динамічністю – здатністю швидко змінюватися в часі, і мають як внутрішні, так і зовнішні джерела. За умов безпрецедентної появи викликів та загроз економічного, екологічного, соціального характеру особливу актуальність набувають підходи до розроблення ефективних стратегій розвитку вітчизняних підприємств.

Дослідженню проблематиці впливу нестабільного ринкового середовища на ефективність діяльності підприємства присвячені чисельні наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких варто виділити Г.Б. Клейнера [1], В.Л. Тамбовцева, В.В. Вітлінського [2], А.В. Терзієва [3]. Управлінню підприємствами в умовах нестабільного ринкового середовища присвячено ряд досліджень та публікацій І. Ансоффа [4], А.Г. Патліса [5]. В.В. Пастухової [6], Разом з тим